

GLASNIK

B'nai B'rith „Gavro Schwartz“ Hrvatska

Godina / Year 1. Broj / Number 3. Zagreb listopad / October 2016 Izlazi četiri puta godišnje / Published quarterly

Marc Israel Sellem

Slika na naslovnici Šimon Perez Cover picture Shimon Peres

Urednik /editor: Darko Fischer. lektor /lector: Želimira Purgar Perović

VOICE OF

B'nai B'rith „Gavro Schwartz“ Croatia

Darko Fischer, predsjednik BB lože "Gavro Schwartz"

Uz treći broj BB glasnika

Poštovane čitateljice i čitatelji,

Treći broj „BB Glasnika“ izlazi s malim zakašnjenjem. Ljetni praznici, koji kod nas u Hrvatskoj dugo traju djelomično su uzrok tome. Potencijalni suradnici su bili na odmoru pa je bilo teže naći suradnike za ovaj broj.

U ovom broju dominiraju dvije teme. Ovoga ljeta preminuo je poznati židovski javni radnik, čovjek koji je preživio Holokaust, borac za mir i ljudska prava, pisac i dobitnik Nobelove nagrade za mir Elie Wiesel. Njemu posvećujemo jedan dio ovog izdanja našeg glasnika. Krajem mjeseca rujna preminuo je još jedan velikan, graditelj Izraela, Šimon Perez pa i njemu posvećujemo nekoliko redova.

Početkom mjeseca rujna židovske zajednice širom Europe obilježile su Dan židovske kulture s temom „Židovski jezici“. B'nai B'rith Hrvatska također je u tome sudjelovao i dao svoj skromni doprinos. U ovom broju glasnika donosimo opis naših aktivnosti povodom toga dana.

Ove godine veliki židovski praznici su tek u listopadu po gregorijanskom kalendaru jer je 5776. židovska godina prestupna godina, ima 13 mjeseci. Koristimo ovu priliku da svim našim čitateljima zaželimo uspješnu i sretnu 5777. godinu. U ovom broju donosimo kalendar židovskih praznika u 5777. godini.

Darko Fischer, President of BB Loge "Gavro Schwartz"

Editorial to the third issue of *The Voice of BB*

Dear readers,

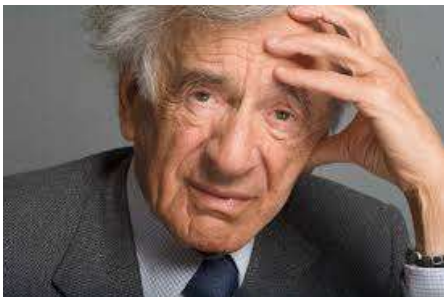
This issue of *The Voice of BB* is published with some delay. This is due to summer holidays, which in Croatia are longlasting. Potential contributors were on vacation so it was harder to find persons to write articles for this number.

Two themes dominate in this number. The famous Jewish activist, the man who survived the Holocaust, a fighter for peace and human rights, the writer and Nobel Prize for Peace laureate Elie Wiesel died in July. At the end of September passed away another great Jewish and Israel politician, the builder of Israel, Shimon Perez. We dedicate this issue to those outstanding Jewish men. At the beginning of September Jewish communities across Europe marked the Day of Jewish Culture with the theme "Jewish languages". B'nai B'rith Croatia also took part and made its modest contribution. In this issue we report of our activities on that day.

Great Jewish holidays this year are in October (by Gregorian calendar) because the 5776 was Jewish leap year with 13 months. We take this opportunity to wish all our readers a happy and successful 5777 year. Also, in this issue, we present the calendar of Jewish holidays for this year.

In memoriam Elie Wiesel

Bivši logoraš Auschwitza, Elie Wiesel preminuo je u svom domu u New Yorku 3. srpnja 2016. godine. Rođen je 1928. u Sighetu, gradiću u Karpatskim brdima, današnja Rumunjska u veoma religioznoj židovskoj obitelji.

Eli Wiesel

U Auschwitz je dospio sa samo 15 godina. Gledao je kako mu majku i mlađu sestru odvođe u plinsku komoru. Završile su u krematoriju.

U Auschwitzu mu je na lijevoj ruci tetoviran broj A-7713

U siječnju 1945. zajedno s ocem prebačen je u Buchenwald gdje mu je otac umro a on dočekaao oslobođenje.

O kavom se čovjeku radi najbolje su govorili: povijesni vođa poljskog pokreta Solidarnost Lech Walesa. On je u New Yorku odao počast preminulom Eliju Wieselu, poznatom autoru i dobitniku Nobelove nagrade za mir. Rekao je da će bez njega biti puno teže izgraditi evropsko jedinstvo.

Za Baracka Obamu Elie Wiesel bio je savjest svijeta. „Samo zamislite mir i pravdu koji bi bili mogući u našem svijetu kada bismo živjeli malo više kao Elie Wiesel“ rekao je Obama.

Shimon Peres Wiesela naziva svojim prijateljem i učiteljem. Studirao je na Sorboni a uzdržavao se kao voditelj zbora. Radio je kao novinar i počeo pisati memoare. Već 1956. sa samo 28 godina otišao je u SAD, postao američki državljanin i suradnik „Jewish Daily Forwarda“.

Uzdržavao se od sveučilišnih predavanja i pisanja knjiga. Tridesetak godina predavao je na Bostonskom sveučilištu. Svoje zatočeništvo detaljno je opisao već u memoarskom remek-djelu „Noć“ (La nuit), knjigu koju je napisao u 20-im godinama života.

Ukupno je objavio 40-ak knjiga, romana, drama, eseja i memoara utemeljenih na židovskom mišljenju, koje je naučio od svoga djeda, rabina u Sighetu.

Wiesel je bio filozof, govornik, pisac i profesor koji se borio a sve koji su bili tiranizirani.

Nakon što je 1968. godine dobio Nobelovu nagradu za mir, osnovao je nakladu Elie Wiesel preko koje je vodio kampanju ne samo za židovska pitanja, već i za prava Indijanaca, za izbjeglice iz Kambodže, žrtve apartheida u Južnoj Africi te za žrtve gladi i genocida u Africi.

Kako je bio sjajan književnik, mišljenja sam, da je za memoarsku knjigu „Noć“ zaslužio Nobeovu nagradu za književnost.

In Memoriam Elie Wiesel (A short summary)

The former Auschwitz internee, Elie Wiesel died at his home in New York on July 3 2016. He was born in 1928 at Sighet, Romania in a religious Jewish family. In Auschwitz he arrived when he was only 15, witnessing the killing of his mother and sister. After the war he studied at Sorbone, Paris and started to work as a journalist. Later he settled in USA teaching at Boston University. He published some 40 books based on Jewish thinking. He was a Nobel Prize winner although, maybe, he even deserved this prize for literature due to his master piece "Night" which he wrote when he was 20.

Izreke Eliea Wiesela

„Un di Velt Hot Geshvign.“ na jidišu. „A svijet je šutio.“

"Nikada neću zaboraviti tu noć tu prvu noć u logoru koja je pretvorila moj život u jednu dugu noć. Nikada neću zaboraviti mala lica djece čija tijela sam vidio pretvorena u dim pod tihim nebom. Nikada neću zaboraviti te plamenove koji su progutali zauvijek moju vjeru. Ti trenutci koji su ubili mog boga i moju dušu i pretvorili moje snove u pepeo. Nikada!"

Nekada se događa da smo nemoćni spriječiti nepravdu, ali se nikada ne smije dogoditi, da zbog nje ne prosvjedujemo.

„Ne trebam se toga sjećati, mislim o svojoj prošlosti svaki dan. No ja to još imam na svojoj ruci – A7713. U to vrijeme bili smo brojevi. Bez imena, bez identiteta“

“ Za preživjelog koji se odlučio svjedočiti, sve je jasno: dužnost mu je svjedočiti o mrtvima zbog živih. On nema pravo da buduće generacije liši prošlosti koja pripada našem kolektivnom pamćenju. Zaboraviti nije samo opasno već i uvredljivo; zaboraviti mrtve bilo bi kao ubiti ih po drugi put. " *Noć 1956.*

Elie Wiesel s 20 godina

"Zbog toga sam se zakleo da nikada ne šutim gdje god i kad god ljudska bića podnose patnje i poniženja. Moramo uvijek zauzeti stranu. Neutralnost pomaže ugnjetaču, nikada žrtvi. Tišina ohrabruje mučitelja, nikada mučenog. Nekada se moramo umiješati. Kada su ugroženi ljudski životi, kada je u opasnosti ljudsko dostojanstvo, nacionalne granice i osjetljivosti postaju beznačajne. Kad god du muškarci ili žene proganjani zbog svoje rase, vjere ili političkih pogleda, tada to mjesto treba postati centar naše pažnje."

Povodom primanja Nobelove nagrade 1986.

Suprotnost ljubavi nije mržnja, to je indiferentnost. Suprotnost ljepoti nije ružnoća, to je indiferentnost. A suprotnost životu nije smrt već indiferentnost između života i smrti.

Intervju s US medijima 1986.

"Akcija je jedini lijek za ravnodušnost: najveću opasnost od svih opasnosti"

"Ni jedna ljudska rasa nije nadmoćna: ni jedna vjera u religiji nije inferiorna. Sve kolektivne osude su pogrešne. To stvaraju samo rasisti."

"Još uvijek imam pitanja za Boga i još uvijek imam probleme s Bogom, svakako. Ali to nije unutar vjere, niti izvan nje, a sigurno nije protiv vjere."

"Zaboraviti žrtve isto je kao ubiti ih po drugi put. Nisam mogao spriječiti njihovu prvu smrt. Ali moram biti sposoban spasiti ih od njihove druge smrti."

"To trebamo činiti – ne spavati mirno kada ljudi pate bilo gdje na svijetu. Ne spavati mirno kada se nekoga proganja. Ne spavati mirno kada su ljudi gladni tamo ili ovdje. Ne spavati mirno kada ima bolesnih ljudi a nema nikoga da im pomogne. Ne spavati mirno kada netko negdje te treba."

"Zaborav nije osobna, već kolektivna bolest."

Često se događa da smo nemoćni spriječiti nepravdu ali nikada se ne smije dogoditi da ne izrazimo naše prosvjede.

O ratu u Bosni: "Pokušao me uvjeriti (Karadžić) da je dobar psihijatar i pjesnik, ali mu nije uspjelo. Svi smo znali i tko je Milošević"

Drugi o Eliu Wieselu

Barack Obama: Wiesel je bio "ne samo najpoznatija ličnost koja je preživjela Holokaust, već je bio i njen živi spomenik".

Benjamin Netanjahu: „Bio je zraka svjetlosti i primjer čovječnosti koja vjeruje u ljudsku dobrotu. “Država Izrael i židovski narod izražavaju žalost zbog smrti Elija Wiesela. Eli, majstor s riječima, uspio je da izrazi pobjedu ljudskog duha nad surovošću i zlom uz pomoć svoje neobične ličnosti i očaravajućim pričama”

Quoates by Elie Wiesel

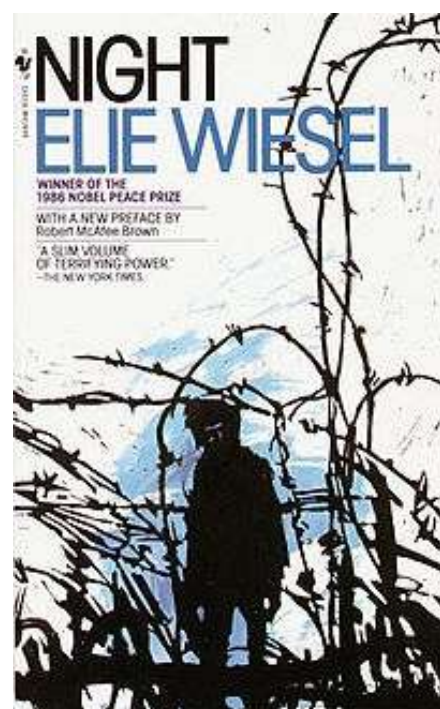
„Un di Velt Hot Geshvign.“ in Jiddish. „And the world went silent.“

"Never shall I forget that night that first night in camp that turned my life into one long night. Never shall I forget the small faces of the children whose bodies I saw transformed into smoke under a silent sky. Never shall I forget those flames that consumed my faith forever. Those moments that murdered my god and my soul and turned my dreams to ashes. Never."

There may be times when we are powerless to prevent injustice, but there must never be a time when we fail to protest.

"I don't need that to remember, I think about my past every day. But I still have it on my arm – A7713. At that time, we were numbers. No names, no identity."

“For the survivor who chooses to testify, it is clear: his duty is to bear witness for the dead and for the living. He has no right to deprive future generations of a past that belongs to our collective memory. To forget would be not only dangerous but offensive; to forget the dead would be akin to killing them a second time.” — *Night*, 1956

“And that is why I swore never to be silent whenever and wherever human beings endure suffering and humiliation. We must always take sides. Neutrality helps the oppressor, never the victim. Silence encourages the tormentor, never the tormented. Sometimes we must interfere. When human lives are endangered, when human dignity is in jeopardy, national borders and sensitivities become irrelevant. Wherever men or women are persecuted because of their race, religion, or political views, that place must – at that moment – become the center of the universe.” — [Nobel Prize Acceptance Speech, 1986](#)

“The opposite of love is not hate, it's indifference. The opposite of beauty is not ugliness, it's indifference. The opposite of faith is not heresy, it's indifference. And the opposite of life is not death, but indifference between life and death.” — [interview with U.S. media, 1986](#)

“Action is the only remedy to indifference: the most insidious danger of all.”

“No human race is superior; no religious faith is inferior. All collective judgments are wrong. Only racists make them.”

“I still have questions for God and I still have problems with God, absolutely. But it is within faith, not outside faith, and surely not opposed to faith.”

“To forget the victims means to kill them a second time. So I couldn't prevent the first death. I surely must be capable of saving them from a second death.”

“This is what we must do – not to sleep well when people suffer anywhere in the world. Not to sleep well when someone's persecuted. Not to sleep well when people are hungry all over here or there. Not to sleep well when there are people sick and nobody is there to help them. Not to sleep well when anyone somewhere needs you.”

"Forgetfulness is not a personal but a collective illness."

"There may be times when we are powerless to prevent injustice, but there must never be a time when we fail to protest."

On war in Bosnia: "He (Karadzic) tried to convince me how good psychiatrist and poet he was, but he failed. We all also knew who Milosevich was."

Others on Eli Wiesel

Barack Obama: ... Wiesel was "Not only the best known person who survived Holocaust, he was its living monument."

Benjamin Netanyahu: "In the darkness of the Holocaust, in which our sisters and brothers were killed - six million - Elie Wiesel served as a ray of light and example of humanity who believed in the goodness in people. He gave expression to the victory of the human spirit over cruelty and evil, through his extraordinary personality and his fascinating books."

Julija Koš

ODLAZAK POSLJEDNJEG OD OČEVA NACIJE: ŠIMON PERES (1923.-2016.)

Čitav je židovski svijet, ali i svjetski politički krugovi, za trenutak zastao i uzdahnuo na vijest prvo o teškoj bolesti 93-godišnjeg državnika, zatim na konačan tragičan ishod: napustio nas je Šimon Peres.

Deveti predsjednik Države Izrael, više puta njezin premijer, ministar najodgovornijih ministarstava, član Kneseta od 1959. do 2007., mirotvorni aktivist ... U životu i smrti tako trajno aktivnog čovjeka, svatko ima svoje središte zanimanja: većina svijeta u njemu vidi prije svega dobitnika Nobelove nagrade

za mir (1994.) i do kraja života zagovornika mirnog rješenja „palestinskog pitanja“ ili, politički rečeno, „problema“. Evo kako je sam Peres govorio o „problemima“: „Ako neki problem nema rješenja, možda i nije problem, već činjenica – ne treba ju rješavati već s njom računati i savladivati ju.“ Stoga je, kao malo koji izraelski političar, on uspijevao ekvilibrirati između odanosti, ljubavi i dužnosti prema Izraelu s jedne strane, i s druge strane uviđanja političke realnosti, pa i humanog poimanja političke neizbježnosti. Stoga mu na posljednji ispraćaj, dakako, nisu došli predstavnici redom super-tvrđih linija iz arapskih zemalja, ali je - čini se - s punim poštovanjem došao g. Abas, kao predstavnik palestinske strane koji i sam godinama ekvilibrira na osjetljivoj oštrici skale političkih volja svojih sunarodnjaka.

Vremešnog izraelskog mudraca prepoznatljivo dostojanstvene glave rimskoga senatora, posljednjeg među ocima stvarateljima moderne židovske nacije (među te oce s punim uvažavanjem i svjesno svrstavam i Goldu Meir) ispratili su mnogi. A, kako narod kaže „trista, bez popa ništa“, i predsjednica hrvatske države našla se na dugom popisu velikih i malih svjetskih državnika i uglednika koji su ovu prigodu iskoristili da pogledaju i da budu viđeni. Na vječni mir ispratili su ga među druge velikane na jeruzalemskom Brdu Herzl.

I možda nisu mnogi primijetili da je ovaj dosljedno sekularni uvjereni cionist sahranjen na jedan od najuzvišenijih dana u sinagogalnoj godini: na posljednji erev šabat pred novu godinu (5777. prema židovskome računanju). A u službi za taj šabat čitamo: „Danas stojite svi pred Vječnim, Bogom svojim: vaši plemenski poglavari, vaše starješine i vaši nadglednici, svi Izraelovi muževi, djeca vaša, žene vaše, i pridošlica koji je u tvome taboru...“ Je li to slučajno tako upravo toga dana, prvoga kada je nakon preminuća velikana bilo moguće sakupiti svjetske poglavare? Židovstvo, međutim, vjeruje da nema „slučaja“, jer svime upravlja Vječni... kojemu se na kraju svi na ovaj ili onaj način vraćaju.

U odrasloj dobi Šimon Peres nije bio religiozan, ali je bio odgojen duboko religiozno. Rođen je kao Szymon Perski (prezime je „hebraizirao“ u Peres po dolasku u Erec), potomak više rabinskih dinastija, u poljskom Wiszniewu (danas u Bjelorusiji), u obitelji oca Jichaka, sposobnog vrlo bogatog trgovca, i majke Sare rođene Meltzer. Ona je, što je tada bilo krajnje rijetko, bila vrlo obrazovana žena, po struci bibliotekar, a u obitelji se govorilo hebrejski, jidiš i ruski. Uz to je mladi Šimon školu pohađao na poljskome, te uz to naučio i engleski i francuski. Uz ne pretjerano pobožne roditelje, na njega je ipak najviše utjecao djed, rabin Cvi Meltzer, koji ga je podučavao Talmudu. Univerzalna tisućljetna talmudska mudrost umnogome je izgradila cjeloživotno umovanje, moral i praksu ovoga posljednjeg izraelskog velikana iz doba stvaranja moderne židovske države.

O sebi se prisjećao da u djetinjstvu nije maštao o tome da postane predsjednik Izraela, već da bude „pastir i da pjeva o zvijezdama“. Dragi Šimone, uživaj sada zasluženi vječni mir među zvijezdama nad domovinom Izraelom.

ZIHRONO LIVRAHA

Julija Kosh:

LAST OF THE NATION'S FATHERS PASSED AWAY:

SHIMON PERES (1923-2016)

(a short summary)

The whole Jewish and political world all around the globe was stunned first by illness then by death of Shimon Peres 93 year old Israely stateman. He was endlessly active advocating peace with Palestinians and solving Israely – Arab conflict. But "If the problem can't be solved, it is maybe not a problem but a fact which has to be overcome" was his attitude. Many eminent persons came to his burrial on Mount

Herzl in Jerusalem. He was buried on the eve of Jewish New year (Rosh ha Shana) at which occasion we read "Today you all stand in front of Ever-lastingall Israeli men, women and children...". Is it just by chance that at that day most mighty politicians gathered together? In judaism we believe that nothing happens by chance, the Allmighty conducts everything...everybody returns to Him. Peres was the descendant of rabinic families but he himself was not religious. Dear Shimon, enjoy the deserved and everlastin peace among stars over your homeland Israel.

ZIHRONO LIVRAHA

Mira Hađi-Ristić

Odlazak Shimona Peresa

Otišao je Shimon Peres (1923 - 2016), jedan od posljednjih boraca za mir u Izraelu.

Amos Oz, njegov prijatelj i jedan od vodećih izraelskih književnika, okarakterizirao je Peresa kao "čovjeka kreativne imaginacije, oštrog smisla za povijest, žeđi za kulturom, dalekosežne vizije, inspiriranog sviješću o židovskom iskustvu i ljudskom duhu."

Priča o njegovom životu slična je priči o državi Izrael.

Rođen 1923. u poljskom štetlu u Višnjevu, danas Bjelorusiji, u kući dobrostojećeg trgovca, od djetinjstva je bio svjestan da će i njegova obitelj krenuti jednom u Erec Izrael - poput mnogih drugih stanovnika Višnjeva. U rodnom štetlu sreo se prvi puta s pojavom antisemitizma. Brojni članovi njegove obitelji studirali su u poznatoj ješivi u Volozhimu, u blizini njegovog rodnog Višnjeva. Inspiriran svojim djedom u Višnjevu je počeo naveliko čitati ruske klasike, ali i pjesnike Bialika, Černikovskog, Jehudu Leib Gordona.

1934. obitelj emigrira u Izrael, Započinje novi život. "Mi smo generacija koja je izgubila jedan svijet i počela graditi drugi" komentirao je Peres. U Izraelu ja Peres izgradio značajnu političku karijeru. U početku je radio u Kibucu. Zapazio ga je David Ben-Gurion, koji ga je uveo u politički život i omogućio karijeru. Prvotno borbeni jastreb, vremenom se preobrazio u borca za mir – u goluba. Bio je dva puta premier, ministar vanjskih poslova i predsjednik države.

Boriti se za mir a toj rastrganoj zemlji, koju svojem smatraju i Palestinci i Izraelci, često bez potpore vlasti nije bilo lako. Ipak, zajedno s Yitsakom Rabinom sklopio je u Oslu mirovni ugovor, na temelju kojeg su oba, zajedno s Jaserom Arafatom dobili Nobelovu nagradu za mir.

Hrvatska predsjednica među svjetskim političarima na pogrebu Šimona Peresa

Za Peresom tuguju ne samo građani Izraela, već i svi Židovi rasijani po svijetu, u Dijaspori. Što uključuje i nas.

Na njegovom pogrebu okupila se svjetska elita političara. Na pogrebu je bila i hrvatska predsjednica (na slici) u pratnji Branka Lustiga poznatog producenta i Oskarovca iz Hrvatske koji je preživio Holokaust i Auschwitz.

Mira Hađi-Ristić

Shimon Peres has died

Shimon Peres (1923-2016), one of the last fighters for peace in Israel - has left us. Amos Oz, his friend and one of the leading Israeli authors, characterized Peres, some time ago as "a man with an incisive sense of history, a creative imagination, a thirst for culture, far-sighted vision and inspired by both a keen awareness of Jewish experience and basic human spirit." The story of his life corresponds to the story of the State of Israel.

He was born in 1925 in a small Polish shtetl Vishneva, nowadays Belarus, in the house of well-to-do merchant. Since the childhood he was aware that his family like many others in Vishnev would leave one day for Eretz Yisreal. It was in Vishnev, the town of his birth, that he encountered for the first time anti-semitism. Many members of his family studied at the well-known Yeshiva of Volozhin. Inspired by his grandfather, Peres was reading since his early age, not only Russian classics, but also the poetry of Bialik, Tchernikovsky and Yehud Leib Gordon His mother used to read to him aloud from Sholom Aleichem. In 1934. the family emigrated to Israel. A new life has started. "We are the generation which lost one world, but started building another one" commented Peres. He started as a kibbutznik, until David Ben-Gurion spotted him and introduced him to life of politics. He was twice a Prime Minister, a foreign minister and a President of Israel. Being a hawk at the beginning of his career, with time he turned into a peace fighter - a dove.

To fight for peace in this divided country was not easy - as both nations involved - the Israelis and the Palestinians consider the country their own. Still, together with Yitzhak Rabin he signed peace agreement in Oslo for what they both together with Arafat, received the Nobel prize for peace. Now that he is gone, not only the citizens of Israel mourn for Peres - all the Jews dispersed around the world, living in Diaspora will remember him with gratitude.

The world most prominent politicians attended the funeral of Shimon Peres what speaks a lot of his reputation. Croatian president Mrs. Grabar-Kitarović was there as well, accompanied by Brano Lustig a famous movie producer, a Jew from Croatia a Holocaust and Auschwitz survivor.

ŽIDOVSKI PISCI I JEZICI

U različitim zemljama, podnebljima i jezicima i gledano kroz kameru tisućljeća vidimo cjelokupnu povijest civilizacije u kojoj su pripadnici židovskog naroda dali neizmjeran doprinos. Pritom, usmena predaja bila je kolijevka svih *magida*, pripovjedača kao i majčin kruh vječno premazan i namazan sa slovima i izrekama. Naravno, nije moguće zanemariti ni odnos rabina i učenika, koji čine zajedno temelj post-biblijske književnosti. I tu otkrivamo zakonodavno, moralno, naravno i nadnaravno,

tekstualni židovski biljeg A Fania Oz Salzberger ide mnogo dalje i u dijalogu sa svojim ocem Amosom utvrdit će da je cijeli svijet tekst. I na tom putu hebrejski *haged*, kazati, postaje mostom koji je poprimio svoj pisani oblik i iz svitka postao je ukoričenom knjigom. A ona povezuje pisce s precima i *Talmud- Tora* raspravama koje su kroz stoljeća ostale do danas jednako žive i nadahnjujuće.

Pisci su i vizionari, često ispred svog vremena, analitičari i mistici, vječni buntovnici i izumitelji. Oni koji su spoznali da nije bilo geta koji je mogao zaustaviti ljudski duh. Često među vrlo siromašnim židovskim svijetom Mediterana i istočne Europe iznjedrili su se ne samo danas svjetski poznati i priznati pisci nego i kompozitori i znanstvenici, pijanisti i nenadmašni violinisti, izumitelji mapa i raznoraznih instrumenata

Isaac Bashevis Singer korisnih za kretanje po zemlji ili plovidbu morem. Njihova djela i imena postala su besmrtna. No kada je riječ o piscima, ma gdje živjeli, mijenjali oni gradove, države ili mora kojima su plovili, uvijek su sobom nosili u nevidljivom zavežljaju s jedne strane hebrejski jezik molitvi iz sjenovitih sinagoga, ali i jezik roditeljskog doma, mame –lošna (jidiš) često u susretu aškenasko sefardskih galaksija obiteljske umreženosti. Jezik se usvaja kao nerazdvojan dio identiteta. Jidiš i ladino u pojedincu snažne individualnosti nose kretanje i putovanje.

Nedvojbeno možemo se suglasit oko toga da među židovskim narodom u Izraelu i *galutu*,(dijaspori) ima jako puno književnika ili književnica. Pjesnika i pjesnikinja. Nakon Holokausta više ništa nije isto, sjetimo se samo Adorna i njegovog pitanja možemo li pisati pjesme nakon Auschwitzta ili tragičnog života i smrti Prima Levija koji je sebi i nama postavio pitanje nakon logora *Zar je to čovjek ?*

Amos Oz

U svakom slučaju židovski književni izričaj pokazuje bogato tkanu , višeslojnu strukturu koja je na neki način, kao što bi rekli kabalisti, ispisana crnim ognjem nad bijelim. I zajednički nazivnik svih tih knjiga jest tajni ključ vjere u izabrani narod čije je poslanje, prema Božjem htijenju, da preživi unatoč svim stradanjima. I to je ugrađeno u svaki od slojeva pjesme, romana ili pripovijetke.

Bez židovskih pisaca svjetska književnost bila bi znatno osiromašena. Navest ću još samo neka imena pisaca bez kojih bi teško mogli zamislili svoj život: Isaac Bashevis

Singer, Saul Bellow, Amos Oz, Jehuda Amihaj, Ephraim Kishon, Josef Brodski, Imre Kertesz, Etgar Keret, David Grossman, Zeruya Shalev ili na ovim prostorima i u ovoj regiji sjetimo se primjerice

Oskara Daviča, Hinka Gottlieba, Danila Kiša, Davida Filipa, Isaka Samokovlije i Davida Albaharija, Gordane Kuić, Mirka Mirkovića, Zore Dirnbach, Branka Polića i drugih. A Dina Katan Ben Cion, Ana Šomlo i Mirjam Steiner Aviezer kao i Eliezer Papo, preseljenjem u Izrael nisu prestali pisati i stvarati na hrvatskom, srpskom, bošnjačkom, ivritu, ladinu.....

I da zaključim, postoji još jedna poveznica među svim tim piscima, a to je zaokupljenost gotovo istim temama. U prvom redu to je potraga za mirom, za nadvladavanjem zla. Zaokupljeni su pogromima i stradanjima. Cionističkim snovima i onome što se događa u svakodnevicu, vojsci, ratovima. Tema je i terorizam, ali i ljubav i izdaja kao i egzistencijalni strah. Nazočna je i vjera u vrijednost ljudskog života i obrane dostojanstva čovjeka. Tu su također teme poput Jakova i njegove borbe s anđelom, tema židovske duše koja putuje putanjom gilgula. Vječna i neuništiva nešama, ili tema dibuka i bračnog posrednika šadhana tako omiljene u folkloru židovskog naroda s vječnim preplitanjem tragičnog i komičnog. Jer te amplitude dio su židovskog života i židovske dijalektike uspona i padova, padova i uspona. Ponekad začinjene sa slatko gorkim humorom koji pomaže da čovjek preraste sam sebe. Sukus svega je rečenica koju je David Grossman ispisao u svojoj radnoj sobi: „Nemam pojma kako sam to napisao“.

Jasmina Domaš

Jewish writers and languages (a short summary)

Through literature and books we learn a lot about the history of mankind. Jewish writers, writing in Hebrew, Ladino and Yiddish gave enormous contribution to the world literature. Best known of them, Isaac Bashevis Singer, Saul Bellow, Amos Oz, Jehuda Amihaj, Ephraim Kishon, Josef Brodski, Imre Kertesz, Etgar Keret, David Grossman, Zeruya Shalev were also promoters of Jewish heritage and culture including biblical themes. In Balkan region there were several prominent Jewish writers: Oskar Davičo, Hinko Gottlieb, Danilo Kiš, Flip David, Isak Samokovlija David Albaharij, Gordana Kuić, Mirko Mirković, Zora Dirnbach, Branko Polić. They wrote in Croatian, Serbian or Bosnian. Some went to Israel to continue writing in Hebrew and Ladino: Dina Katan Ben Cion, Ana Šomlo, Mirjam Steiner Aviezer, Eliezer Papo. In Jewish literature it is typical to mix of comic and tragic, that actually pertain to Jewish dialectic.

Darko Fischer:

Židovski jezici

Tokom mnogih stoljeća, živeći u Izraelu i u dijaspori, Židovi su osim svetog jezika Biblije, hebrejskog ili ivrita, koristili i druge jezike, naročito u dijaspori pod utjecajem jezika okolnog stanovništva.

No još u Izraelu u vrijeme drugog hrama, hebrejski jezik je bio zamijenjen aramejskim kao govornim jezikom. Kako su se religiozne knjige kao Talmud pa i dijelovi Biblije također pisali na aramejskom i taj je jezik dobio status „svetog jezika“. U dijaspori su se kao govorni jezici koristili najviše jidiš i ladino.

Hebrejski i aramejski postali su mrtvi (ne-govorni) jezici no hebrejski je „oživio“ i postao govorni jezik koncem 19. stoljeća u Izraelu. Zasluga za to pripada Eliezeru Ben Jehudi, ruskom Židovu koji je 1881. došao u tadašnju Palestinu i prihvatio se posla, da napravi moderni hebrejski jezik. Danas hebrejskim jezikom govori oko devet milijuna ljudi, od kojih pet milijuna živi u Izraelu.

Jidiš se pisao hebrejskim slovima i nastao je kao mješavina njemačkog, slavenskih jezika i hebrejskog jezika. Njime su se služili Aškenazi u Rusiji, Ukrajini, Poljskoj i Njemačkoj. Danas tim jezikom govore skupine ortodoksnih Židova u Americi – New Yorku – i u Izraelu.

Na jidišu postoji bogata literatura nastala uglavnom u 19. i početkom 20. stoljeća. U klasike jidiša ubrajaju se Sholem Yankev Abramovich, Sholem Alechem pravim imenom Shalom Rabinowitz i Isaac Leib Peretz.

Sholem Yankev Abramovich poznat je pod pseudonimom Mendele Mocher Sforim ili pod ruskim imenom Solomon Mojsijevič Abramovič. Živio je u Odesi, rođen 1836 a umro 1917. Tvorac je literature na jidiš i hebrejskom. Najpoznatije djelo mu je “Mali čovjek” (Dos kleyne mentshele).

Sholem Alechem rođen je 1859. a umro 1916. Njegovo najpoznatije djelo je “Tevje mljekar” na temelju kojeg je napravljen širom svijeta vrlo poznati mjuzikal „Guslač na krovu“. Potpomagao je židovske pisce u Rusiji i surađivao u židovskim novinama u Odesi. Sholem Alechem napustio je Rusiju i kasnije živio u Americi i Švicarskoj.

Isaac Leib Peretz rođen je u Zamošću 1852 a umro je 1915 u Varšavi. Bio je poklonik hasidizma i protivio se kulturnom univerzalizmu, smatrajući da svaki narod ima svoje osobitosti koje treba uvažavati. Njegovo najpoznatije djelo je “Čarobnjak”.

Najpoznatiji pisac na jidiš jeziku je Isaac Bashevis Singer (1902- 1991) dobitnik Nobelove nagrade za književnost 1978. godine. Rođen je i odrastao u Varšavi te u svojim brojnim pripovijetkama i romanima opisuje život u židovskoj sredini tog poljskog grada. Najpoznatija djela su mu: romani: Moskatovi i Neprijateljice te pripovijetke: Rob, Šoše, Čarobnjak iz Lublina.

Darko Fischer:

Jewish Language (a short summary)

Jews spoke many languages both in Israel and Diaspora. Best known and most used were Ivrit (Hebrew), Aramaic, Yiddish and Ladino. Hebrew and Aramaic were supposed to be holy languages as Bible was written in those languages. By the end of 19th century Hebrew was received into a modern language in Israel thanks to the efforts of of Elieser ben Jehuda. Many writers have written in Yiddish, best known are Sholem Yankev Abramovich, Sholem Alechem (Shalom Rabinowitz), Isaac Leib Peretz and Nobel Prize winner Isaac Bashevis Singer.

Sonja Makek-BarSela

HEBREJSKI JEZIK

Hebrejski jezik pripada semitskoj grupi jezika i glavni je službeni jezik Izraela.

Hebrejsko ime za jezik je Ivrit.

Korijen mu je u klasičnom hebrejskom jeziku, koji je korišten pri pisanju Starog zavjeta (na hebrejskom Tanah). Židovi su za njega koristili izraz Lašon hakodeš (Sveti jezik), jer su njime pisane knjige smatrane svetima. Prema Knjizi o Hazarima, koju je napisao Rabi Jehuda Halevi, hebrejski je najuzvišeniji jezik, jer je to jezik kojim se ukazao Bog Adamu i Evi te su oni govorili hebrejskim jezikom i ostavili ga u nasljedstvo čitavom čovječanstvu, koje se njime koristilo sve do izgradnje Babilonske kule, kada su se jezici pomiješali i nastali su mnogi različiti jezici. Ali prema legendi, otac Abrahamov je i dalje koristio hebrejski jezik.

Većina se znanstvenika slaže, da je nakon rušenja 1. hrama u Jeruzalemu od Nabukodonozora II godine 607. p.n.e. klasični hebrejski počeo nestajati u korist tzv. jezika mudraca, kasnija varijanta hebrejskog i lokalnih verzija aramejskog jezika.

Alef Bet i gradovi Izraela

U 2. stoljeću ili nešto kasnije, većina je Židova koje su Rimljani iselili nakon što su okupirali Judeju i srušili II hram, prestala koristiti hebrejski jezik u svakodnevnom govoru. Ipak postoje neki dokazi, da je manja grupa Židova, koja je ostala u Tiberijasu i Cefatu govorila hebrejski u 8. stoljeću. I u vremenu, kada hebrejski jezik nije bio govorni jezik, Židovi su ga generacijama koristili kao svoje glavno pismo, osobito za pisanje sudskih protokola, vjerskih zakona, biblijskih tumačenja i još. Često su se i poslovna pisma i ugovori pisali na hebrejskom jeziku. Zanimljivo je to, da su su vjerski propisi za žene, u aškenaskim zajednicama, pisani na jidišu, jer žene, za razliku od muškaraca, nisu učile hebrejski.

Sve do 19. stoljeća, kada je započeo cionistički pokret, hebrejski jezik koristio se je u pisanom obliku uglavnom za vjerske tekstove međutim i za svjetovne tekstove na području filozofije, znanosti, medicine i književnosti. Njegov status među Židovima bio je sličan statusu latinskog jezika među kršćanima u zapadnoj Europi. Jačanjem nacionalne svijesti, jačala je i potreba za oživljavanjem hebrejskog jezika i njegovim pretvaranjem u govorni jezik židovskih naseljenika u Izraelu.

Najzaslužniji za oživljavanje i modernizaciju hebrejskog jezika bio je Eliezer Ben Jehuda, koji se je rodio u Litvi 1858 a uselio u Izrael 1881.godine. On je služio kao primjer drugima, tako što je kod kuće sa svojom obitelji govorio samo hebrejski. Kasnije je sastavio rječnik, unijevši u njega mnoge nove hebrejske riječi, koje su zasnovane na Bibliji. Uspostavom britanskog mandata na tlu tadašnje Palestine 1921. godine, hebrejski je pored engleskog i arapskog postao treći službeni jezik. Uoči osnutka države Izrael, većina židovskih useljenika govorila je već hebrejski a i nastava u školama odvijala se na hebrejskom.

Osnutkom države Izrael, hebrejski jezik postaje službeni jezik Izraela uz njega i arapski.

Danas u svijetu, hebrejski govore oko 8 milijuna ljudi, većina ih živi u Izraelu. Polovici je to materinji jezik.

U hebrejskom jeziku gotovo da nema dijalekata. Uočavaju se razlike u izgovoru među različitim grupama Židova ovisno o tome odakle su doselili, ali to su uglavnom fonološke a ne morfološke razlike.

Velik je utjecaj hebrejskog jezika na mnoge druge jezike. Jidiš, jezik kojim su se služili aškenaski Židovi u Europi, i čiji su korijeni u jednom od narječja njemačkog jezika, sadrži oko dvadeset posto hebrejskog jezičnog fonda, a koristi se hebrejskim pismom. Jezik Ladino ili Judeoespanjol, kojim su se služili Židovi u španjolskim zajednicama, također sadrži mnoge hebrejske riječi i koristi se hebrejskim pismom. I na druge jezike je utjecao hebrejski jezik, osobito putem Biblije. Možda najučestalije i najraširenije hebrejske riječi u mnogim drugim jezicima su riječi Amen i Haleluja.

Suvremeno pismo kojim se piše hebrejski jezik je nastalo u trećem stoljeću pr. K iz aramejskog. Prije toga, se u vjerskim spisima koristilo pismo koje je nastalo u 9. st. pr. K iz feničanskog

Prema tome, današnja tiskana slova četvrtastog oblika su varijanta aramejskog pisma i ona su zamijenila tzv. feničansko-hebrejsku varijantu alefbeta.

Hebrejsko pismo naziva se Alefbet (po početnim slovima Alef i Bet). Sadrži 22 slova odnosno suglasnika, dok se samoglasnici pišu u obliku točkica i crtica iznad i ispod slova i u slovu. Samoglasnici se uglavnom ne pišu, osim u biblijskim tekstovima, školskim početnicama, poeziji, dječjim knjigama i sl. Samoglasnike su izumili Masoreti u Tiberijasu tek u 6. stoljeću da bi sačuvali od zaborava izgovor kod čitanja Biblije.

Postoje tiskana i pisana slova, a piše se od desna na lijevo.

Hebrejska slova se mogu koristiti i kao brojevi (najčešće u Kabali), ali su u svakodnevnoj upotrebi tzv. arapski brojevi. Svako slovo Alefbeta ima svoju numeričku vrijednost, pa tako židovski kalendar koristi slova za označavanje datuma.

Sonja Makek-Bar Sela

The Hebrew Language (a short summary)

Elieser Ben Yehuda

Hebrew (Ivrit) is a semitic language, and is official language in Israel. Some eight million people speak Hebrew in the world today. Hebrew was replaced by Aramaic as a spoken language in the 6th century BC. Hebrew was used for religious purposes in Diaspora and Israel throughout many centuries. After 1881 Elieser Ben Yehuda transformed it into a spoken language adding many words from the Bible. It became official language (along with Arabic and English) at the time of British mandate over Palestine in 1921. Most immigrants to Israel already spoke Hebrew and at the time of creating the state of Israel, it was used in schools. It became the official language of Israel (together with Arabic) naturally influenced by Ladino and Yiddish but many other languages as well. Amen and haleluya are often used Hebrew words in many languages. Hebrew is written in letters from Hebrew Aleph-Bet where there are 22 characters, all of them consonants. Vowels are normally omitted

and only used in the Bible. Text is written from right to left. Letters have numeric values and can be used as numbers.

Židovski praznici u 5777. godini (2016-2017)

Navedeni praznik počinje navečer, dan prije navedenog datuma, jer po židovskom kalendaru dan počinje navečer, zalaskom sunca, a ne u ponoć. Tako Roš ha šana (Nova godina) počinje navečer 2. listopada 2016.

Roš ha šana	1. tišri	3. listopad 2016, ponedjeljak
Jom kipur	10. tišri	12. listopad 2016, srijeda
Sukot	15. tišri	17. listopad 2016, ponedjeljak
Simha tora	22. tišri	25. listopad 2016, utorak
Hanuka	25. kislev	25. prosinac 2016, ponedjeljak
Nova godina drveća	16. švat	12. veljača 2017, nedjelja
Purim	12. adar	12. ožujak 2017, nedjelja
Pesah	15. nisan	11. travanj 2017, utorak
Jom ha šoa	28. nisan	24. travanj 2017, ponedjeljak
Dan državnosti	6. ijar	2. svibanj 2017, utorak
Lag ba omer	19. ijar	15. svibanj 2017, ponedjeljak
Šavuot	6. sivan	31. svibanj 2017, srijeda

Jewish holidays in 5777 Jewish year, (2016-2017 Gregorian calendar)

Every holiday start in the evening a day before the stated day because Jewish day starts at sunfall, not at midnight. So Rosh ha Shana starts evening october 2.

Rosh ha shana	1. Tishri	October 3 2016, Monday
Jom kipur	10. Tishri	October 12 2016, Wednesday
Sukot	15. Tishri	October 17 2016, Monday
Simha tora	22. Tishri	October 25 2016, Tuesday
Hanukah	25. Kislev	December 25 2016, Monday
Tubi Shvat	16. Shvat	February12 2017, Sunday
Purim	12. Adar	March12 2017, Sunday
Pesah	15. Nisan	April 11 2017, Tuesday
Yom ha shoa	28. Nisan	April 24 2017, Monday
Yom ha hacmaut	6 Iar	May 2 2017, Tuesday
Lag ba omer	19. Iar	May 15 2017, Monday
Shavuot	6. Sivan	May 31 2017, Wednesday

Novosti iz BB Europe

Predsjednik BB Europe Daniel Citone, prisustvovao je "Forumu na visokoj razini o globalnom antisemitizmu" 7. rujna 2016. u sjedištu Ujedinjenih nacija.

Predstavnici B'nai B'rith Europe Daniel Citone i Eric Engelmayer (prvi potpredsjednik BBI-a za Europu) prisustvovali su forumu rukovoditelja BB International.

Iduća BBE konvencija održati će se u Pragu u studenom 2017. Daniel Citone predložio je da i BBI istovremeno održi svoju konvenciju, što je sa zadovoljstvom prihvaćeno. Eric Engelmayer dao je prikaz aktivnosti BBE održanim tematski kao: Dan nasljeđa i Mostovi tolerancije

Mazal Tov

Čestitke Aline Batis (kći Victora Batisa, predsjednika BB Atena) i Simonu Weinsteinu vjenčanima u lipnju 2016.

Čestitke Valérie Achache povodom vjenčanja 25. rujna 2016.

Saučesća

Moïse Rahmani (1944 – 2016). član BB preko 30 godina, mnogo godina njegov predsjednik. 1990. osnovao je "Institut Sépharade Européen" počeo objavljivati kvartalni časopis Los Muestras ("Naši rođaci") Časopis se objavljuje na tri jezika: francuskom, engleskom i ladinu.

René Trau. Bio je predsjednik i potpredsjednik lože Mala Zimetbaum (B'nai B'rith Antwerp). Bio je veliki cionist koji se cijeli život borio protiv anti-semitizma.

News from BB Europe

President of BB Europe Daniel Citone attended the "High Level Forum on Global Antisemitism" on September 7th at the United Nations' headquarters in New York. Among those giving remarks were U.N. Secretary-General Ban Ki-moon, UNGA President Mogens Lykketoft,

B'nai B'rith Europe was represented at the BBI Leadership forum by Daniel Citone and Eric

Engelmayer (BBI Senior Vice-President for Europe).

The next BBE Convention would take place in Prague in November 2017. Daniel Citone offered BBI to join in and have own Convention at the same time. The two organization canthus use the time to discuss mutual issues. Members of BBI seemed enthusiastic about it. Eric Engelmayer presented BBE activities, such as the European Days of Jewish Heritage and Bridges of Tolerance.

Mazal Tov

Congratulations to Aline Batis (daughter of Victor Batis, President of BB Athens) and to Simon Weinstein for their wedding in June 2016.

BBE congratulates Valérie Achache for her wedding on Sunday 25th September 2016.

Condolences

Moïse Rahmani (1944 – 2016) was a BB member for over 30 years and many years the President. In 1990 he founded the “Institut Sépharade Européen” and launched the quarterly review Los Muestrros (“Our Kin”) The review is published in three languages–French, English, and Ladino.

René Trau was president and Vice-Preident of Mala Zimetbaum Lodge (B'nai B'rith Antwerp). A great Zionist, he also fought against anti-Semitic ideas all his life.